ХУЛОСАИ

комиссияи экспертии Шурои диссертатсионии 6D.КОА-067-и назди Институти забон ва адабиёти ба номи Рӯдакии АМИТ оид ба диссертатсияи Гулова Маъмура Нуровна дар мавзуи «Номи рустаниҳо дар лаҳҷаҳои ноҳияи Айнӣ: ҷанбаҳои луғавӣ-маъноӣ ва сохторӣ» барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илми филология аз рӯйи ихтисоси 10.02.01. – Забони тоҷикӣ

Таҳқиқи қабатҳои луғавии лаҳҷаҳои забони тоҷикӣ таърихи чандон тулонӣ надорад. То солҳои 80-уми асри гузашта шевашиносон зимни таҳқиқи хусусиятҳои луғавӣ, савтӣ, сарфию наҳвии лаҳҷаҳо ба баррасии масоили марбут ба вожагон доир ба қабатҳои мавзуии таркиби луғати лаҳҷаҳо дахл карда, бо овардани маълумоти кутоҳ иктифо мекарданд. Баррасии нисбатан мукаммал аз замони ба вуҷуд омадани монографияи “Шеваи ҷанубии забони тоҷикӣ” (1979-1984) сар мешавад, ки дар ҷилди дуюми он (1980) профессор Ғ.Ҷӯраев роҷеъ ба қабатҳои луғавии шеваи ҷанубии забони тоҷикӣ таҳқиқоти арзишманди илмӣ анҷом медиҳад, ки дар пешравии ин масъала иқдоми муҳимми илмӣ ба шумор меравад. Баъдан, ба ин масъала таваҷҷуҳи бештар сурат мегирад ва як идда корҳи илмӣ ба майдон меоянд. Барои ҳаматарафа фаро гирифтани таҳқиқи қабатҳои луғавӣ дар назди шевашиносон корҳои зиёде истодааст, ки ҳалли онҳо муҳаққиқони худро интизоранд. Аз ин рӯ, интихоби мавзуи илмӣ-таҳқиқотии «Номи рустаниҳо дар лаҳҷаҳои ноҳияи Айнӣ: ҷанбаҳои луғавӣ-маъноӣ ва сохторӣ» аз тарафи Гулова Маъмура Нуровна саривақтӣ буда, барои пажуҳиши сохтани як қабати луғавии марбут ба ҳаёти мардум мусоидат мекунад.

Таҳқиқи номҳои рустаниҳо ҷиҳати нигаҳдошти истилоҳоти соҳа, нишон додани таърихи муносибати ҷомеа бо ашёи атроф ва истифодаи он барои манфиатҳои иҷтимоӣ (гиёҳдармонӣ, парвариши ниҳолҳо, сохтмон, боғдорӣ ва ғ.) мусоидат менамояд. Дар рисола муаллиф ба масъалаҳои назариявӣ ва баррасии маъноию сохтории калима ва истилоҳоти марбут ба рустаниҳои ноҳияи Айнӣ таваҷҷуҳ карда, доир ба ҳар масъалаи

пешниҳодшуда хулосаҳои муҳимми илмӣ баровардааст. Бобҳо, фаслу зерфаслҳои рисола пайи ҳам ва бо мантиқ тарҳрезӣ шудаанд, ки барои муайян сохтани мавқеи калимаҳои марбут ба рустаниҳо дар байни дигар қабатҳои луғавӣ мусоидат кардааст.

Ҷиҳати баррасии амиқи масъала диссертант аз усулҳои тасвирӣ-синхронӣ ва муқоисавии таҳқиқ самаранок истифода карда, маводи мавҷударо бо забони адабӣ ва дигар лаҳҷаҳои забони тоҷикӣ то ҳадди имкон муқоиса карда, андешаи донишмандонро доир ба вожаҳои матраҳшаванда мавриди таҳқиқ қарор медиҳад. Зимни овардани андешаҳои донишмандон мулоҳизаҳои шахсии унвонҷӯ низ ба назар мерасад, ки аз мустақилияти афкори илмии муҳаққиқ дарак медиҳад.

Кори таҳқиқии М. Н. Гулова дар шевашиносии тоҷик як қадами нави илмӣ аст ва барои муайян сохтани хусусиятҳои забонии боз як қабати луғавии минтақаи Айнӣ, ки то имрӯз ба таври диссертатсионӣ таҳқиқ нагардида буд, мусоидат менамояд, ки ин бешубҳа, нишонаи навгонии кор ба шумор меравад.

Хулосаҳои бобҳо ва хулосаи умумии кор мазмуну муҳтавои диссертатсияро фаро мегиранд. Пешниҳод ва тавсияҳо ба мантиқи таҳқиқ муносиб мебошанд.

Диссертатсия ба талаботи банди 31-33-и Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30-юми июни соли 2021, таҳти №267 тасдиқ шудааст, мувофиқ мебошад. Диссертатсия аз тарафи унвонҷӯ мустақилона навишта шуда, масоили матраҳшуда пайиҳам ва бомантиқ тарҳрезӣ гардида, дорои мазмуну муҳтавои ягонаи илмӣ мебошад. Хулосаҳо, тавсияҳо, натоиҷ ва нукоти илмии барои ҳимоя пешниҳодшуда аз саҳми шахсии муаллифи диссертатсия шаҳодат медиҳанд.

Мавзуъ ва мазмуни таҳқиқи диссертатсионӣ бо шиносномаи диссертатсия барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илми филология аз рӯйи ихтисоси 10.02.01. – Забони тоҷикӣ мувофиқ мебошад.

Муҳтаво ва натиҷаҳои кори диссертатсионӣ ва тавсияҳои муаллиф дар 7 мақола, ки 5-тои он дар маҷаллаҳои илмии тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба табъ расидаанд, инъикос ёфта, бо мазмун ва мавзуи кори диссертатсионӣ алоқаманд мебошанд. Автореферати диссертатсия ҳам мазмуну муҳтавои диссертатсияро фаро мегирад. Теъдоди мақолаҳои илмии нашркардаи диссертант ба талаботи бандҳои 34 ва 35-и Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ мувофиқат мекунанд.

Дар диссертатсияи Гулова Маъмура Нуровна маводи истифодашудаи иқтибосӣ бо ишора ба муаллиф ё маъхаз пешниҳод гардидааст. Ин гувоҳи он аст, ки банди 37-и Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ риоя гардидааст.

Хулосаи умумии диссертатсия дастовардҳои таҳқиқ, мазмуну муҳтаво ва моҳияти масъалаҳои асосии корро муайян намуда, дурнамои мавзуи кори диссертатсиониро нишон медиҳад. Муҳиммии таҳқиқ, навгониҳои илмии диссертатсия ва арзиши илмию амалии корро ба эътибор гирифта, комиссияи экспертӣ ба чунин хулоса меояд, ки диссертатсияи Гулова Маъмура Нуровна дар мавзуи «Номи рустаниҳо дар лаҳҷаҳои ноҳияи Айнӣ: ҷанбаҳои луғавӣ-маъноӣ ва сохторӣ» кори таҳқиқии анҷомёфта буда, ба талаботи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷавобгӯ аст ва онро барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илми филология аз рӯйи ихтисоси 10.02.01. – Забони тоҷикӣ ба ҳимоя пешниҳод кардан мумкин аст.

Комиссияи экспертӣ дар асоси банди 60-и «Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ» пешниҳод менамояд:

1. Диссертатсияи Гулова Маъмура Нуровна дар мавзуи «Номи рустаниҳо дар лаҳҷаҳои ноҳияи Айнӣ: ҷанбаҳои луғавӣ-маъноӣ ва сохторӣ» кори анҷомёфта буда, барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илми филология аз рӯйи ихтисоси 10.02.01. – Забони тоҷикӣ дар ҷаласаи Шурои диссертатсионии 6D.КОА-067-и назди Институти забон ва адабиёти ба номи Рӯдакии АМИТ тариқи овоздиҳии ошкоро ба ҳимоя қабул карда шавад.

2. Комиссияи экспертӣ муҳаққиқони зеринро, ки корҳои илмӣ–таҳқиқиашон ба ихтисоси 10.02.01. – Забони тоҷикӣ мувофиқат доранд, ба ҳайси муқарризони расмӣ пешниҳод менамояд:

- **Ҳомидов Дилмурод** – доктори илми филология, профессори кафедраи таърихи забон ва типологияи Донишгоҳи миллии Тоҷикистон;

- **Юсупова Сурайё Абдумаҷидовна** – номзади илми филология, муаллими калони кафедраи методикаи таҳсилоти ибтидоии Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи Садриддин Айнӣ.

3. Ба сифати муассисаи пешбар **Донишгоҳи байналмилалии забонҳои хориҷии Тоҷикистон ба номи Сотим Улуғзода** пешниҳод мешавад.

4. Барои гузоштани эълони ҳимоя, матни диссертатсия ва автореферати он дар сомонаҳои Институти забон ва адабиёти ба номи Рӯдакии АМИТ ва Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон иҷозат дода шавад.

5. Барои чопи автореферат бо ҳуқуқи дастнавис ва ирсол гардидани он ба суроғаҳои таъйиншуда иҷозат дода шавад.

Раиси комиссияи экспертӣ:
доктори илми филология, узви вобастаи АМИТ,
узви Шурои диссертатсионӣ Раҳматуллозода С.

Аъзои комиссияи экспертӣ:
доктори илми филология, узви вобастаи АМИТ,
узви Шурои диссертатсионӣ Назарзода С.

доктори илми филология, узви вобастаи АМИТ,
узви Шурои диссертатсионӣ Султон Ҳ. Б.
16.10.2023